

קומבינת המאחזים ממשיכה

השתוללות הבנייה
במאחזים הבלתי חוקיים
תחת שלטון נתניהו

דו"ח מיוחד

תוכן העניינים

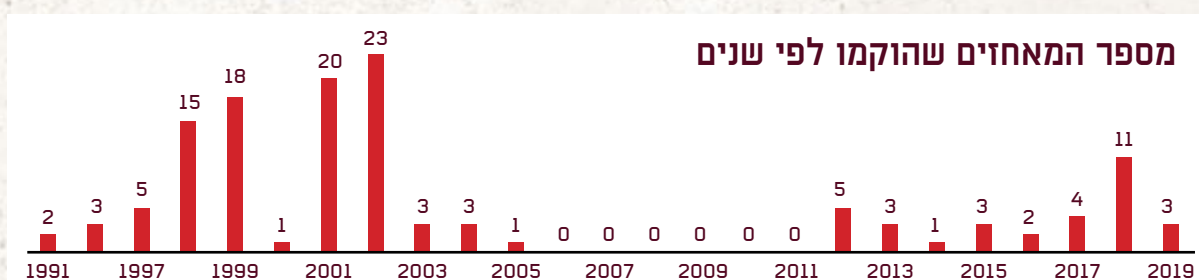
עמ' 2	1 / עיקרי הדו"ח
עמ' 5	2 / המאחזים החדשים - חוות חקלאיות
עמ' 9	3 / מוסדות חינוכיים ואתרי תיירות
עמ' 11	4 / מעורבות וסיוע של הרשויות
עמ' 14	5 / ההשלכות הישירות של המאחזים על הפלסטינים בסביבה
עמ' 15	6 / תולדות שיטת המאחזים
עמ' 19	7 / רשימת המאחזים החדשים
עמ' 22	8 / נספח: סיפורם של חלק מהמאחזים

1 / עיקרי הד"ח

בשקט בשקט, הרחק מתשומת הלב הציבורית, הולכות ומוקמות עובדות בשטח שמשנות את המצב המדיני של ישראל בלי החלטה דמוקרטית ובניגוד לחוק. קבוצות מתנחלים מתארגנות ומקימות התנחלויות חדשות ("מאחזים") באופן לא חוקי, ללא החלטת ממשלה ובסיוע ישיר של הרשויות ובדרך כלל במימון מכספי ציבור. הממשלה מצדה מעודדת את הבניה בכך שהיא מבטיחה ופועלת להכשיר את המאחזים הלא חוקיים, ונמנעת מכל פעולת אכיפה נגד ההתנחלויות החדשות.

- **מאז 2012 הוקמו 32 מאחזים חדשים, רובם אחרי בחירת טראמפ לנשיא.** שני מאחזים הוקמו לאחרונה, אחרי הבחירות בתקופת ממשלת המעבר. כל המאחזים החדשים (למעט אחד) ממוקמים בעומק הגדה באזורים שישראל תצטרך ככל הנראה לפנות במסגרת הסכם קבע.
- **21 מהמאחזים הם חוות חקלאיות** שמשתלטות על שטחים נרחבים באמצעות מרעה ועיבוד אדמה ואנשיהן פועלים לסילוק רועים וחקלאים פלסטינים מהסביבה.
- סביב חלק מהמאחזים החדשים ניכרת **עליה באלימות ובפגיעה בפלסטינים.**
- המאחזים מוקמים בצורה מאורגנת עם **מעורבות של הרשויות המקומיות, אמנה והחטיבה להתיישבות.**
- במקביל פועלת הממשלה להכשרת מאחזים ישנים - **עד כה הוכשרו 15 מאחזים והפכו "חוקיים"** כהתנחלויות עצמאיות או כ"שכונות" בהתנחלויות קיימות. לפחות 35 מאחזים נוספים החלו הליך של הכשרה.
- אחד המאחזים שהוקם ב-2012 (כרם רעים) כבר הוכשר והפך להתנחלות רשמית עם קרוב ל-70 משפחות ועשרות בתי קבע.

* חלק משמעותי מהמידע שבדו"ח נחשף לראשונה ע"י דרור אטקס מ-[כרם נבות](#)

• המסקנה ברורה: ממשלת ישראל מאפשרת את העבריינות הזאת רק מעבר לקו הירוק, ומעבירה מסר לאזרחי ישראל שומרי החוק והסדר, ש"אדוני הארץ" בהתנחלויות תמיד יהיו מעל החוק והכל בתמורה לחסינות עבור ראש ממשלה החשוד בפלילים.

• הרחבת מפעל המאחזים נועדה לקבוע עובדות בשטח, בנקודות שלא יישארו חלק ממדינת ישראל באף הסכם עתידי. ראש הממשלה מוביל להנצחת הסכסוך ולפגיעה בסיכוי להגעה לפתרון שתי המדינות במחיר דמים עצום עבור שני הצדדים.

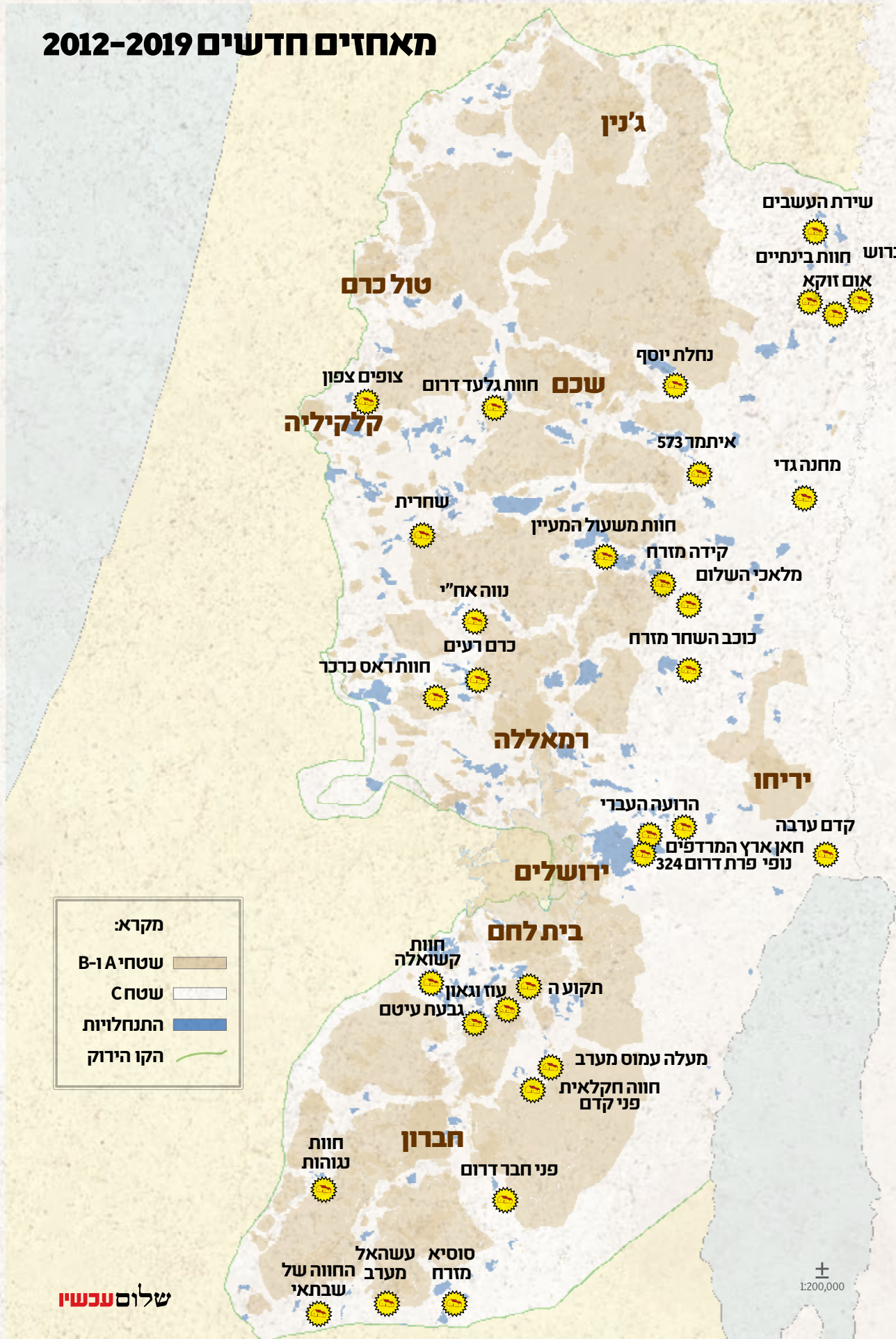
ההתנהלות הדו פרצופית של ממשלת ישראל בנוגע למאחזים הלא חוקיים ממשיכה בכל הכח.

למרות הדיבורים על הסדרת מעמד החוקי של המאחזים הוותיקים, בין השאר כדי לייצר מראית עין של אכיפת חוק בשטחים, ממשיכים במקביל ובאין מפריע לקום במלוא המרץ עוד ועוד מאחזים בלתי חוקיים בעומק הגדה המערבית.

רשויות אכיפת החוק מתעלמות ומעלימות עין מגזלת הקרקע ומכשירות בפועל את השרץ, והכל בניגוד לחוק, בלי אישור ממשלה כמתחייב ובלי דיון ציבורי בנושא.

ממשלת נתניהו ממשיכה לאפשר את ההתפרעות הזו במגמה ברורה למנוע כל סיכוי להסכם עתידי, מתוך שאיפה לכפות על הציבור הישראלי חזון משיחי שרוב הציבור מתנגד אליו.

מאחזים חדשים 2012-2019

שלום עכשיו

2 / המאחזים החדשים - חוות חקלאיות

בשנים האחרונות התפתחה שיטה להקמה מהירה של התנחלויות בהשקעה נמוכה יחסית ויכולת השתלטות על שטחים גדולים מאוד, באמצעות הקמת חוות חקלאיות, כפי שחשף לראשונה ארגון כרם נבות. 21 מהמאחזים החדשים שהוקמו מאז 2006 הם חוות חקלאיות, רובן של עדרי צאן ובקר, וחלקן של עיבוד קרקע.

במכתב שנשלח לתושבי ההתנחלות "אלון" ושנחשף ע"י עמירה הס בהארץ מתוארת בתמצית השיטה:

"תושבי ותושבות אלון, אנו שמחים לשתף אתכם בעלייה זמנית לקרקע של עדר צאן עברי סמוך ליישוב, לתקופה של שלושה חודשים לערך. כהמשך לרצון לשמור על אדמות המדינה מסביב ליישוב ובתחום השיפוט של גוש אדומים והמועצה, ובהמשך לפעילות החקלאית המתפתחת באזור (כרמי הזיתים ועדר הצאן הרועה במשבצת של מישור אדומים) הוקם עדר צאן נוסף אשר ירעה מדרך אלון ומזרחה עד למצפה יריחו, על גבול ואדי קלט, ועד כביש מספר 1. כל זאת בנוסף וכחלק מהרצון ליצור רצף התיישבותי ממישור אדומים ועד מצפה יריחו.

מאחר שהעדר כבר קיים, ועדיין לא התקבלו כל האישורים למיקום הסופי של הדיר, ביקשנו אישור זמני למיקום של העדר מזרחית ליישוב, באזור המיקום העתידי של המדרשה. מדובר על פתרון זמני לשלושה חודשים בלבד, שבהם העדר ייצא למרעה ויתרגל למקום. נציין כי התקבל אישור מרעה מרשויות החוק והמנהל האזרחי.

"העדר כולו מונה כ-200 ראשי צאן, בנוסף לשתי משפחות יהודיות עם ילדים אשר ילוננו במשאיות על גלגלים עם נערים המטפלים בעדר. כדי לקיים את המשפחות והעדר יבוצעו עבודות תשתית בסיסיות — דרך, מים וכיו"ב".

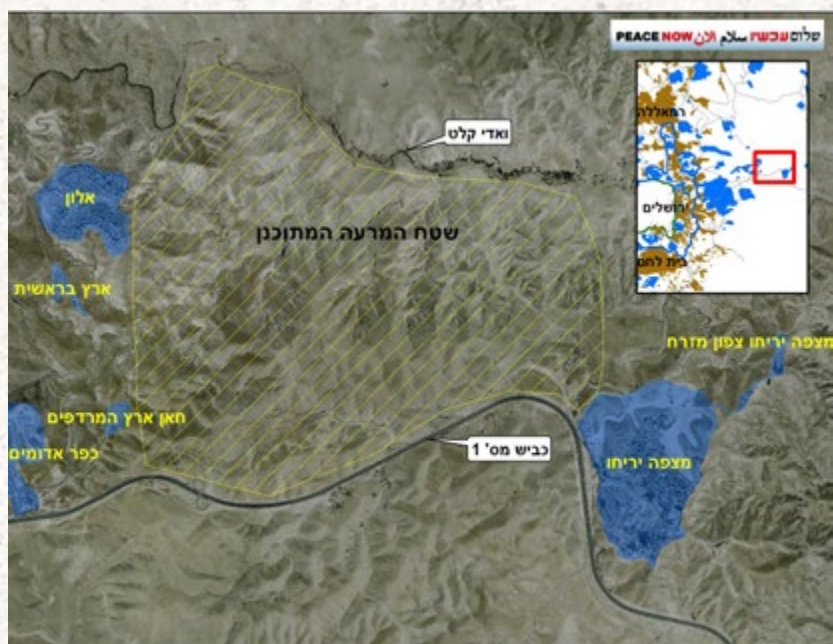
"בהנעת הרעיון, במימון המיזם והביצוע שותפים בועז עידו וזמביש מתנועת אמנה. [...]

התוכנית בתיאום ובאישור של רבש"ץ היישוב".

על החתום: "שרוליק, מזכיר היישוב".

המטרה: השתלטות על קרקעות (וגירוש נוכחות פלסטינית) - המכתב מציין שהקמת העדר היא כהמשך לרצון "לשמור על אדמות המדינה". בשפה המתנחלית שמירה על אדמות מדינה משמעה סילוק של נוכחות פלסטינית מהאזור. הנוכחות של מתנחלים עם עדר צאן באזור נועדה להפריע לעדרי צאן של פלסטינים באזור, ורועי הצאן המתנחלים הם מעין "פקחים" מטעם עצמם שמגרשים את הפלסטינים. במרבית החוות החקלאיות שהוקמו לאחרונה נרשמו מקרים רבים שבהם גירשו המתנחלים חקלאים ורועים פלסטינים באזור, כפי שנראה להלן.

שטח עצום - המכתב מתאר את האזור שבו ידעה העדר "מדרך אלון ומזרחה עד למצפה יריחו על גבול ואדי קלט ועד כביש מספר 1" - למעלה מ-6,000 דונם.

יצירת רצף התיישבותי - "ליצור רצף התיישבותי ממישור אדומים ועד מצפה יריחו" - כלומר הנוכחות של העדר היא חלק מנסיון ליצור חיבור בין התנחלויות ויצירת רצף ישראלי ביניהן.

לא חוקי, אבל... - "מאחר שהעדר כבר קיים, ועדיין לא התקבלו כל האישורים למיקום הסופי של הדיר, ביקשנו אישור זמני למיקום של העדר מזרחית ליישוב (...). נציין כי התקבל אישור מרעה מרשויות החוק והמנהל האזרחי" - כדי להקים חווה חקלאית, דיר לעיזים, מגורים לצוות וכו' צריך היתר בניה. הרבה מאוד מפעילות פקחי המינהל האזרחי שמבוצעת באופן יומיומי באזור C היא הריסות דירים ומבנים לחיות של קהילות רועים של פלסטינים שהוקמו בלי היתרים. במקרה שלעיל, המתנחלים לא קיבלו היתר בניה כנדרש, והם מציינים שהם "ביקשו אישור" (ככל הנראה לא קיבלו אישור) למיקום זמני של העדר. המכתב מצייין ש"התקבל אישור מרעה מרשויות החוק והמינהל האזרחי" - ייתכן שמדובר בהקצאת קרקע מהחטיבה להתיישבות. החטיבה להתיישבות, שהיא גוף לא ממשלתי, קיבלה מהמינהל האזרחי את השליטה ברוב "אדמות המדינה" בשטחים הכבושים, והיא עושה בהם כבתוך שלה, מקצה אותם למתנחלים בלי כל פיקוח, בלי מכרז, בלי לגבות תשלום על הקרקע וככל הנראה גם בלי כל אישור של הממשלה. להרחבה על החטיבה להתיישבות וניהול הקרקעות - [ראו כאן](#). ה"אישור" מהחטיבה להתיישבות לא הופך את המבנים לחוקיים, אבל נותן למתנחלים זכויות בקרקע, דבר שמקשה על המאבק המשפטי נגדם (ראו למשל מקרה חוות ראס כרכר להלן).

מספר קטן של מתנחלים - לפי המכתב כל שנדרש זה "שתי משפחות יהודיות עם ילדים" וכמה "נערים המטפלים בעדר" - בצורה זאת אין צורך לגייס קבוצת אנשים גדולה שתקים יישוב של ממש. כלומר, לא מדובר בפתרון מגורים אלא בסוג של מקום עבודה שמאפשר השתלטות נרחבת על קרקעות.

מגורים במשאית כדי להימנע מצווי הריסה - לפי המכתב המשפחות יתגוררו "במשאיות על גלגלים". הסיבה לכך היא כדי לחמוק מצווי הריסה ופינוי מידי, כי משאית על גלגלים לא נחשבת כשלעצמה כמבנה שדורש היתר בניה. בפועל המשאיות משמשות כמבנה קבוע לכל דבר ועניין, ואינן זזות ממקומן.

משאית למגורים במאחז חוות נגוהות, הפכה עד מהרה לבית קבע, אוקטובר 2018

משאית למגורים, מאחז שירת העשבים, דצמבר 2017

תשתיות ודרכים - "כדי לקיים את המשפחות והעדר יבוצעו עבודות תשתית בסיסיות - דרך, מים וכיו"ב". לאחרונה, ובחודשים האחרונים במיוחד, נפרצו דרכים חדשות רבות ברחבי הגדה באופן לא חוקי ע"י מתנחלים.

המימון והיוזמה - "בהנעת הרעיון, במימון המיזם והביצוע שותפים ... וזמביש מתנועת אמנה." - החוות החקלאיות אינן יוזמה מקומית, אלא מהלך מאורגן וממומן שעומדת מאחוריו תנועת אמנה. אמנה היא גוף פרטי (אגודה שיתופית) עתיר ממון ותקציבים שעומד מאחורי בניה והקמה של עשרות התנחלויות ומאחזים לא חוקיים. להרחבה על אמנה ועל שיטות העבודה שלה ומקורות המימון שלה ראו כאן. "התוכנית בתיאום ובאישור של רבש"ץ היישוב". על החתום: "שרוליק, מזכיר היישוב". - מזכירות ההתנחלות אלון, והרבש"ץ (רכז הביטחון של ההתנחלות) שותפים ביוזמה ובארגון של הקמת המאחז וזאת למרות העובדה שאין להם שום סמכות לאשר יוזמה שכזו.

3 / מוסדות חינוכיים ואתרי תיירות

מלבד חוות חקלאיות ומאחזים שהם ישובי מגורים, הוקמו גם מאחזים שהם מוסדות חינוך ומאחזים שהם אתרי תיירות.

מוסדות חינוכיים

שלושה מהמאחזים החדשים משמשים כמוסדות חינוך. מוסד חינוכי הוא דרך קלה ומהירה להקים התנחלות. כל שנדרש הוא צוות חינוכי ותלמידים והוא נהנה מלגיטימיות של דאגה לתלמידים. כך למשל, המאחז "הרועה העברי" שהוקם באזור ח'אן אלאחמר, משמש כחווה חקלאית חינוכית עבור נוער בסיכון ונהנה [מתיקצוב נאה ממשרד החינוך](#).

המאחז ברוש בצפון בקעת הירדן התחיל את דרכו כבסיס נח"ל שננטש לפני שנים רבות. לאחר מכן התקיים בו כפר נופש שפעל באופן לא חוקי וגם הוא ננטש. בשנת 2013 התארגנו כמה משפחות וצעירים להתנחל במקום, אך הם לא הצליחו להחזיק מעמד ולפתח את ההתנחלות. בשנת 2016 נכנס לשטח מוסד חינוכי של תיכון פנימייתי לנערים בסיכון ("נווה שריה"). [תכנית ראשונית שהוכנה במשרד השיכון ויעדה את השטח ל-100 יחידות דיור](#) למגורים הוחלפה בתכנית למוסד חינוכי והיא הובאה לאישור במועצת התכנון העליונה במאי 2018. הדיון באישור התכנית מגלה כי המטרה היא להכשיר בדיעבד את המאחז והיא נתפרה במיוחד למידותיה של פנימיית "נווה שריה" שכבר פועלת במקום. התכנית משתרעת על שטחים עצומים ומייעדת הרחבה ובניה מעבר לשטח שתופס המאחז היום. באתר וויקיפדיה נכתב שהפנימיה הוקמה כדי "להכשיר את המקום ליישוב עתידי" וכי הצטרפו כמה משפחות להתגורר במקום. שלום עכשיו כמו גם תושבים פלסטינים מהסביבה הגישו התנגדות לתכנית וכעת ממתינים להחלטת מוסדות התכנון. אך כאמור, המתנחלים לא חיכו להחלטת ממשלה ולא להיתרי בניה והציבו עובדות בשטח באופן לא חוקי. מנתוני ההוצאות הכספיות של החטיבה להתיישבות עולה כי [החטיבה להתיישבות מימנה שיפוץ מבנים במאחז ברוש בסך של 311,736 ₪ בשנת 2017](#).

מחנה גדי בבקעת הירדן הוא מחנה צבאי שננטש. בקיץ 2018 פלשה אליו מכינה קדם צבאית ([מכינת ליאל](#)), והיא זוכה לביקורים ולתמיכה של [המועצה האזורית](#), הקק"ל וגופים אחרים.

אתרי תיירות

ב-2012 החלו בהקמת המאחז "[חאן ארץ המרדפים](#)" באזור אלחאן אלאחמר. כיום המאחז הוא למעשה עסק כלכלי שמציע לינת שטח ואוהלי ארועים למטיילים ולמחפשים חופשה באוירה מדברית.

עוז וגאון - בקיץ 2014 בעקבות רצח שלושת הנערים, הוקם אתר תיירות ביער ממזרח לצומת גוש עציון ביוזמת עמותת "נשים בירוק". היוזמים הקימו במקום מבנים והם מקיימים בו פעילות יומיומית לילדים ונוער, יש במקום מקום לקמפינג ולינת שטח וכן שמירה 24 שעות ביממה. בחול המועד סוכות 2018 החלו מתנחלים לפרוץ דרך חדשה מדרום מזרח למאחז עוז וגאון. המתנחלים הקפידו לעבוד בשעות הלילה או בחול המועד כדי להימנע מפקחי המינהל האזרחי. בעלי הקרקע הפלסטינים הגישו תלונה במשטרה וקראו למינהל האזרחי שעצר את העבודות לכמה שעות, אך לאחר מכן חזרו המתנחלים לעבוד. בסוף אוקטובר 2018 הקימו בגבעה הסמוכה נקודת תצפית חדשה, לזכר ארי פולד שנרצח בצומת גוש עציון בספטמבר 2018.

נקודת התצפית החדשה ליד המאחז עוז וגאון, אוקטובר 2018

4 / מעורבות וסיוע של הרשויות

מכיוון שמדובר בפעילות לא חוקית, קשה מאוד להשיג מידע בנוגע לזהות הגורמים שעומדים מאחורי הקמת המאחזים, מקורות המימון וחלקן של הרשויות השונות בהקמתם. לעתים אף [נדרש מאבק משפטי](#) כדי לקבל מידע. הרשויות לא מעוניינות לחשוף את המעורבות שלהן בפעילות הלא חוקית (ראו למשל [תגובת המועצה האזורית בקעת הירדן](#) לניסיון לקבל מידע על מעורבותה במאחזים החדשים). [מחקר שערכה שלום עכשיו בשנים האחרונות](#) הראה שמרבית הבניה הבלתי חוקית נעשית באופן מאורגן על ידי גורמים רשמיים ובמימון נרחב של כספי ציבור, בעיקר דרך הרשויות המקומיות בשטחים, אמנה והחטיבה להתיישבות. חשוב לציין שמלבד גופים אלה, הממשלה מסייעת באופן ישיר במדיניות של היעדר אכיפה, במאמצים אדירים להכשיר את העבירות ו**בפיצויים נרחבים** במקרה שבית המשפט מורה על פינוי. המסר של הממשלה למתנחלים הוא ברור: אתם תקבעו עובדות בשטח באופן לא חוקי, ואנחנו נכשיר לכם את העבירות בדיעבד.

החווה בראס כרכר ("שדה אפרים") - דוגמא למעורבות הרשויות סיפור הקמתה של החווה בראס כרכר מגלה חלק מהמנגנונים והגורמים שמסייעים בהקמת המאחזים.

1. צה"ל מגן על עבודות לא חוקיות - ב-18/8/19 גילו תושבי הכפר ראס כרכר ממערב לרמאללה כי מתנחלים החלו בעבודות פריצת דרך חדשה דרך אדמות פרטיות של פלסטינים בגיבל אלריסאן סמוך לכפר. הם יצאו לשטח [וניסו לעצור את הבולדוזרים](#). נציגי המינהל האזרחי שהגיעו למקום עצרו את העבודות, שנעשו ללא היתר. אך כמה ימים אחר כך חזרו המתנחלים, הפעם מלווים בכוח של צה"ל והמשיכו בפריצת הדרך. תושבים פלסטינים שניסו לעצור את הבולדוזרים נהדפו ע"י הצבא באמצעים לפיזור הפגנות. עד מהרה פריצת הדרך הושלמה והמתנחלים החלו בנטיעת עצי זית והקמת המאחז.

2. יחידת הפיקוח לא עוצרת את העבודות - ב-18/8/30 הגישו בעלי הקרקע עתירה לבג"צ בדרישה לעצור את העבודות. בעקבות העתירה

הוציאו פקחי המינהל האזרחי ב-18/9/5 צו הפסקה לעבודות פריצת הדרך. באותו זמן העבודות על הדרך כבר הסתיימו והמתנחלים התחילו בהקמת המאחז תוך שהם נוסעים באופן יומיומי בדרך החדשה.

3. ההתנחלות דולב היא היוזמת את העבודות - מהתגובות של הצדדים לבג"צ הסתבר שמי שעומד באופן רשמי מאחורי העבודות היא האגודה השיתופית של ההתנחלות דולב (הגוף הכלכלי המאגד את תושבי ההתנחלות). האגודה השיתופית קיבלה זכויות בקרקע מהחטיבה להתיישבות, היא הזמינה את אמנה לבצע עבורה את העבודות והיא הגישה (בדיעבד, אחרי הקמת המאחז ואחרי העתירה לבג"צ) בקשה להיתר מהמינהל האזרחי עבור עבודות חקלאיות ופריצת דרך. בקשתה להיתר נדחתה במהלך חודש אוקטובר.

4. אגודת "אמנה" מבצעת את העבודות - בתגובה לעתירת הפלסטינים, הודתה אמנה שהיא ביצעה את העבודות, אך טענה בפני בית המשפט שהדבר נעשה עם אישורים (רק אחרי הבהרה חוזרת של המינהל האזרחי שלא היה כל אישור, חזרה בה אמנה וכתבה לבית המשפט כי "רק אחרי מעשה התברר לה" שהפעולות שעשתה דורשות היתר והיא מיד הגישה בקשה להיתר בדיעבד, היתר שלא ניתן כאמור).

5. החטיבה להתיישבות נותנת זכויות בקרקע - מתגובת המדינה לעתירה התברר כי ב-1984 הקצה הממונה על הרכוש הממשלתי במינהל האזרחי (המקביל לרשות מקרקעי ישראל בשטחים הכבושים) שטח עצום של 3,600 דונם שהוכרזו כאדמות מדינה לחטיבה להתיישבות באזור ראס כרכר. ב-18/8/8, 34 שנים אחרי ההקצאה, החליטה החטיבה להתיישבות לתת למתנחלי דולב חוזה הרשאה לצורכי חקלאות. ההרשאה ניתנה ללא כל מכרז או פירסום וככל הידוע לנו ללא ידיעה ובוודאי שללא אישור מהממשלה. בנוסף, ככל הידוע לנו השטח לא עבר בדיקה של "צוות קו כחול" - שהוא צוות במינהל האזרחי שבודק את גבולות אדמות המדינה המוכרזות, מאחר שהתגלה כי שטחים נרחבים שנחשבו כאדמות מדינה בעבר הם למעשה אדמות פרטיות. באופן הזה קובע גוף חוץ ממשלתי את מדיניות המקרקעין של ישראל בשטחים, בלי החלטה דמוקרטית ובלי פיקוח. על [החטיבה להתיישבות כמנהלת מקרקעין ראו כאן](#).

הקמת המאחז ליד ראס כרכר, 2/10/18

בדרך כלל, אחרי מאמצים ואף מאבקים משפטיים, ככל שאנו מצליחים להשיג מידע תקציבי מהרשויות, הדבר מגיע בדיעבד אחרי שחולף זמן רב ממועד הביצוע. לכן על רוב המאחזים החדשים עדיין אין בידינו ראיות למעורבות הרשויות השונות, אך מהמידע שבכל זאת גילינו עולה כי במאחזים החדשים מעורבות המועצות האזוריות, אמנה, החטיבה להתיישבות ואף משרד החינוך (ראו פירוט ברשימת המאחזים החדשים).

5 / ההשלכות הישירות של המאחזים על הפלסטינים בסביבה

הקמת המאחזים, בעיקר החוות החקלאיות, הביאו באופן ישיר לפגיעה בחייהם של פלסטינים באזור. מתנחלי המאחזים החדשים פועלים להרחיק את הפלסטינים מהאזור, יוצאים לשטחי המרעה ומבריחים את עדרי הפלסטינים ומרתיעים את הפלסטינים מלהתקרב לאזור.

בידי שלום עכשיו עדויות רבות לתקיפות ולאיומים של מתנחלי המאחזים על פלסטינים מהסביבה. כך למשל, מאז הוקם המאחז איתמר 573 (המכונה גם החווה של איתמר), מעידים פלסטינים בסביבה כי הם הפסיקו להגיע לעבד את אדמותיהם שבקרבת המאחז, ולא מגיעים עם עדריהם למעיין הסמוך למאחז. משפחה פלסטינית אחת שחיה בסמוך, נאלצה לעזוב את ביתה בעקבות התקפות והטרדות של מתנחלי המאחז. באזור בקעת הירדן סובלים הפלסטינים שבסמוך להם הוקמו המאחזים החדשים מאיומים, הצקות, גניבות ואף מאלימות מצד מתנחלים ישראלים.

הרשויות נמנעות מלאכוף את החוק ולהרחיק את המתנחלים. בין השאר תועדו מקרים של [גניבת כבשים](#), [ירי בעדרים](#), [גירוש עדרים](#) ועוד. ארועים דומים נרשמו גם [סמוך למאחז החווה של שבתאי](#) בדרום הר חברון, ובמקומות רבים נוספים.

6 / תולדות שיטת המאחזים

א. תחילת שיטת המאחזים: ממשלת נתניהו 1996

בנובמבר 1992 החליטה ממשלת רבין על שינוי סדרי העדיפויות בישראל, להפסיק את הבנייה ברוב ההתנחלויות ולא להקים עוד התנחלויות חדשות (החלטה מספר 360). בבחירות שהתקיימו ב-1996 אחרי רצח רבין, ניצח בנימין נתניהו והקים ממשלה חדשה, שהחליטה לחזור ולבנות בהתנחלויות. יחד עם זאת, החליטה ממשלת נתניהו שלא יוקמו התנחלויות חדשות אלא בהחלטה רשמית של הממשלה. החלטה זו הופרה מיד עם קבלתה, כשהחלו לקום בשטחים עשרות התנחלויות חדשות, באופן לא חוקי (על פי החוקים שקבעה ממשלת ישראל) ובניגוד להחלטת הממשלה. בשיטה הזאת קמו למעלה ממאה התנחלויות ("מאחזים"), וממשלות ישראל יכלו להמשיך ולטעון כי הן לא מקימות התנחלויות חדשות וכי כל המאחזים החדשים שבכל זאת קמו אינם חוקיים, ודינם להתפנות.

ב. הלחץ לפינוי המאחזים

ב-1998 עתר מזכ"ל תנועת שלום עכשיו מוסי רז יחד עם ח"כ דדי צוקר לבג"צ בדרישה לפינוי כל המאחזים (בג"צ 8287/98). התגובה לעתירה ניתנה אחרי הבחירות ב-1999, כשרה"מ ושר הביטחון אהוד ברק הודיע על "הסכם המאחזים" עם ראשי המתנחלים, לפיו רוב המאחזים יפוננו וחלקם יעברו לאישור. בעקבות זאת העתירה נמחקה. ב-2002, משלא פונה אף מאחז והוקמו מאחזים רבים חדשים, עתרה שלום עכשיו שוב לפינוי כל המאחזים (בג"צ 6431/02), אך בית המשפט קבע שיש לדון בכל מאחז לגופו ולא על כולם בבת אחת, והעתירה נדחתה.

ג. 2005 - שיטת המאחזים נפסקת

עם השנים, הפכה סוגיית המאחזים הבלתי חוקיים לנושא שנוי במחלוקת בישראל ובעולם והלחץ על ממשלת ישראל לפנות את המאחזים גבר:

1. 2003 - מפת הדרכים - במארס 2003 החליטה הממשלה לקבל את "מפת הדרכים" של הקוורטט. אחת ההתחייבויות שנכללו במפת הדרכים היתה הקפאת כל הבניה בהתנחלויות ופינוי כל המאחזים שהוקמו אחרי מארס 2001 (מועד כניסת אריאל שרון לתפקיד רה"מ). הלחץ האמריקני היה ממוקד במאחזים ובהפסקתם.

2. 2003 - דו"ח מבקר המדינה - דו"ח מבקר המדינה 354 על משרד השיכון משנת 2003 מגלה העברות כספיים רבות בלתי חוקיות לבניית מאחזים לא חוקיים בשטחים. בעקבותיו מבהיר היועמ"ש לממשלה בהנחיה מ-13/4/04 את האיסור החמור שבתקצוב מאחזים ובניה לא חוקית.

3. 2005 - דו"ח טליה ששון - בעקבות הלחץ האמריקני בעניין המאחזים, מינה רה"מ שרון את עו"ד טליה ששון לבחון את נושא המאחזים. דו"ח ששון שהוגש לממשלה ב-2005 וקיבל תוקף של החלטת ממשלה פירט את מעורבות חלק מהרשויות בבניית המאחזים וכלל שורה של המלצות למניעת התופעה. אך במקום לממש את ההמלצות, הקימה הממשלה ועדת שרים "ליישום הדו"ח" שלמעשה מיססה את ההמלצות ולא נעשו שינויים של ממש.

4. 2005 - עתירות על מאחזים ספיציפיים - באותה תקופה התחילה שלום עכשיו בהגשת עתירות נגד בנייה לא חוקית במאחזים מסויימים, עתירות שהכריחו את הממשלה להתמודד עם תופעת המאחזים. בעקבות עתירות אלו ועתירות של ארגונים אחרים, כמעט שלא הוקמו מבנים חדשים בהתנחלויות על קרקעות פרטיות של פלסטינים.

כל הגורמים הללו הביאו לעצירת הקמת המאחזים. בשנת 2005 הוקם המאחז האחרון לאותם ימים (חוות עינות קדם בבקעת הירדן) השיטה נפסקה לכמה שנים.

ד. 2006 - 2011 - המדיניות המוצהרת: המאחזים הלא חוקיים יוסרו

מאז 1996 עד 2005 קמו כ-100 מאחזים בלתי חוקיים, ועמדת כל הממשלות היתה כי על המאחזים להתפנות. בתגובות המדינה לעתירות לפינוי מאחזים התחייבה המדינה לפנות את המאחזים, אך ביקשה מבית המשפט שהות לטפל בנושא, ועיכבה את הטיפול במאחזים בתירוצים שונים. בתחילת שנת 2006, נהרסו 9 מבנים שנבנו על קרקע פרטית במאחז עמונה, בעקבות בג"צ של שלום עכשיו. העתירות האחרות עוד התנהלו בעצלתיים והממשלה ביקשה דחיות שוב ושוב.

ה. 2011 - ממשלת נתניהו משנה את המדיניות: המאחזים יוכשרו

בסוף שנת 2009 נבחר נתניהו לראשות הממשלה. במארכ 2011 הודיעה המדינה לבג"צ על שינוי במדיניות כלפי המאחזים, והצהירה כי בכוונתה להכשיר את המאחזים ככל שניתן, ובמקרים שיתברר שלא ניתן להכשיר, כשמדובר בקרקע פרטית - המאחזים יפוננו. המסר למתנחלים היה ברור: לממשלה אין כוונה לאכוף את החוק, ולמעשה "מותר" לקבוע עובדות בשטח והממשלה תאשר את ההתנחלות בדיעבד. במקביל החלה הממשלה להכשיר מאחזים, לקדם עבורם תכניות בינוי, להכריז על קרקעות כאדמות מדינה (כמו במקרה של חרשה, היובל, נתיב האבות) ואף התקבלו החלטות רשמיות על הקמת חמש התנחלויות חדשות-בדיעבד (יתר ההתנחלויות הוכשרו תחת התירוץ של "שכונה" של התנחלות קיימת כדי לעקוף את הצורך בהחלטה רשמית על הקמת התנחלות).

ו. 2012 - שיטת המאחזים חוזרת

המסר של הממשלה נקלט היטב בקרב המתנחלים. החל משנת 2012 החלו מתנחלים, בסיוע המועצות האזוריות, אמנה והממשלה שנמנעה מכל אכיפה, להקים התנחלויות חדשות, רובן חוות חקלאיות. מאז ועד היום הוקמו כאמור כבר 31 מאחזים, בעיקר באזורים המרוחקים והמבודדים יותר בגדה המערבית.

נכון לתחילת 2019 הושלמה ההכשרה החוקית של 15 מאחזים, והחל תהליך הכשרה של לפחות 35 מאחזים נוספים, 4 מתוכם קיבלו החלטת ממשלה רשמית על הקמת התנחלות עצמאית, ובנוסף הוקמה התנחלות חדשה בעקבות פינוי המאחז עמונה, בהחלטת ממשלה נוספת (עמיחי). יש לציין שההתנחלות עמיחי הוקמה בלב רצף של ארבעה מאחזים בלתי חוקיים והקמתה נועדה לשמש להכשרת המאחזים הללו כ"שכונות" של עמיחי.

ההחלטות הרשמיות על הקמת התנחלויות:

- **אפריל 2012** - סנסנה, ברוכין, רחלים - [הכשרת מאחזים בדיעבד](#)
- **מארס 2017** - [ההתנחלות החדשה עמיחי](#) - [הקמת התנחלות חדשה](#)
- **פברואר 2018** - [חוות גלעד](#) - [הכשרת מאחז בדיעבד](#)

7 / רשימת המאחדים החדשים

מאחד	שנת הקמה	סוג	מיקום ביחס לגבול פוטנציאלי (יוזמת זינבה)	רשויות מעורבות
ח'אן ארץ המרדפים	2012	תיירות	מזרח	
חוות קשואלה	2012	חווה חקלאית	מערב	מועצה אזורית גוש עציון
כרם רעים	2012	מגורים	מזרח	אמנה, מועצה אזורית בנימין
נחלת יוסף	2012	חווה חקלאית	מזרח	
צופים צפון	2012	מגורים	מזרח	מועצה אזורית שומרון
איתמר 573	2013	חווה חקלאית	מזרח	החטיבה להתיישבות
ברוש הבקעה (בתרונות)	2013	מוסד חינוכי	מזרח	החטיבה להתיישבות
מעלה עמוס מערב	2013	חווה חקלאית	מזרח	
עוז וגאון	2014	תיירות	מזרח	
מלאכי השלום	2015	מגורים	מזרח	
הרועה העברי	2015	מוסד חינוכי	מזרח	משרד החינוך
שחרית	2015	חווה חקלאית	מזרח	מועצה אזורית שומרון
אום זוקא	2016	חווה חקלאית	מזרח	
שירת העשבים	2016	חווה חקלאית	מזרח	
החווה של שבתאי	2017	חווה חקלאית	מזרח	
חוות פני קדם	2017	חווה חקלאית	מזרח	מועצה אזורית גוש עציון
נווה אח"י	2017	מגורים	מזרח	
קדם ערבה	2017	מגורים	מזרח	מועצה אזורית מגילות
גבעת עיטם	2018	חווה חקלאית	מזרח	מועצה מקומית אפרת

מאחז	שנת הקמה	סוג	מיקום ביחס לגבול פוטנציאלי (יוזמת זינבה)	רשויות מעורבות
חוות משעול המעיין	2018	חוזה חקלאית	מזרח	
חוות נגהות	2018	חוזה חקלאית	מזרח	
חוות דאס כרכר (שדה אפרים)	2018	חוזה חקלאית	מזרח	אמנה, החטיבה להתיישבות
כוכב השחר מזרח	2018	חוזה חקלאית	מזרח	
מחנה גדי	2018	מוסד חינוכי	מזרח	
פני חבר דרום	2018	חוזה חקלאית	מזרח	
חוות בינתיים (בתרונות)	2018	חוזה חקלאית	מזרח	
קידה מזרח	2018	חוזה חקלאית	מזרח	
חוות גלעד דרום	2018	חוזה חקלאית	מזרח	
תקועה	2019	מוסד חינוכי	מזרח	
עשהאל מערב	2019	חוזה חקלאית	מזרח	
נופי פרת דרום 324	2019	חוזה חקלאית	מזרח	
סוסיא מזרח	2019	חוזה חקלאית	מזרח	

שנת הקמה	מאחזים שפוונו	
2002	מגרון	1
1997	עמונה	2

שנת הקמה	מאחזים שהוכשרו	
1999	אלישע	1
2002	אלמתן	2
1999	ברוכין	3
1991	רחלים	4
1999	סנסנה	5
1997	חורש ירון	6
1998	טל מנשה	7
2003	מצפה אשתמוע	8
2012	כרם רעים	9
1991	שבות רחל	10
1998	שדה בר	11
2000	גבעת הדגן	12
2002	גבעת התמר	13
1997	גבעת הבריכה	14
2012	מגרון (במקום המאחז שפווה)	15

נספח - סיפורם של חלק מהמאחזים

קדם ערבה - המאחז שבצפון ים המלח, הוא גלגולו של בסיס נח"ל שהוקם במקום בתחילת שנות השמונים. בשנת 1986 היאחזות אוזרחה והוקם בה קיבוץ בית הערבה. בשנת 2000 לאחר שתוכנית הקבע לקיבוץ אושרה, עבר הקיבוץ לאתר הקבע שלו והמקום ננטש. לימים התגוררו באתר פועלים תאילנדים של מתנחלי האזור. בתחילת 2017 החלו להקים באתר התנחלות, ללא היתרים או תכניות בניה. פרוטוקולים של המועצה האזורית מגילות מגלים שהמועצה עמדה מאחורי היוזמה והיא מסייעת להקמת ההתנחלות. [שר הביטחון אביגדור ליברמן הגיע למאחז בספטמבר 2017](#) והביע תמיכה בחידוש ההתיישבות במאחז למרות שעד לרגע זה אין לו תוכנית מאושרת ונחשב כמאחז בלתי חוקי. במקום יש מבני מגורים ישנים שעברו שיפוץ והם משמשים את מתנחלי ההתנחלות החדשה. נכון לאוקטובר 2018 במאחז מתגוררים 13 משפחות, כך על פי אתר המועצה האזורית מגילות ים המלח.

הקמת המאחז ליד ראס כרכר, 2/10/18

נווה אחי - המאחז הוקם לאחר הפיגוע המתועב בו נרצחו בני משפחת סלומון ביולי 2017 בביתם בהתנחלות חלמיש. ערב למחרת הרצח עלו מתנחלים לשטח והקימו בו קרוואן. לאחר מכן נבנו תשתיות, כבישים, גינות ושבילים וכיום יש בו למעלה מ-20 משפחות.

נווה אחי, אוקטובר 2017

החוזה של שבתאי - המאחז הוקם במהלך שנת 2017 בסמוך להתנחלות טנא מדרום למאחז חוות מור. מאז הקמת המאחז [נרשמו לא מעט אירועים בהם תושבי המאחז תקפו את עדרי הפלסטינים המתגוררים בסמוך במטרה להפחידם ולהרחיקם מהאזור כדי להרוויח עוד ועוד שטח. בחלק מהמקרים שיסו תושבי המאחז כלבים בעדרים שגרמו גם לפציעות. במקום הוקמו כשלושה מבנים ודיר עיזים גדול.](#)

החוזה של שבתאי, מארס 2018

כוכב השחר מזרח - המאחז הוקם ממזרח להתנחלות כוכב השחר. במקום הוקמו שני אוהלים, דיר עיזים וסוכה. לפי עדויות תושבים פלסטינים בסביבה, הם נמנעים מלעבור סמוך למאחז מחשש שיותקפו.

כוכב השחר מזרח, ספטמבר 2018

חוות ראס כרכר ("שדה אפרים") - באוגוסט 2018 החלו עבודות לפריצת דרך לכיוון ג'בל ריסאן באדמות ראס כרכר ממערב לרמאללה. בעלי הקרקעות חסמו את הבולדוזרים והצבא הורה להפסיק את העבודות, שנעשו ללא היתר. כעבור כשבועיים חודשו העבודות, הפעם בליווי של צה"ל, למרות שהיו לא חוקיות ופריצת הדרך הושלמה. מיד לאחר מכן הוקמה בג'בל ריסאן חווה חקלאית ומתנחלים החלו לעבד את הקרקע ולהקים אוהלים ומבנים. בעתירה שהגישו בעלי אדמות פלסטינים נגד המאחז הסתבר שהעבודות בוצעו ע"י אמנה, וכי החטיבה להתיישבות העניקה למתנחלי התנחלות דולב הסמוכה חוזה הרשאה לשימוש בקרקע לצרכי חקלאות. בקשת המתנחלים להיתר בנייה לצרכי חקלאות נדחתה ע"י מועצת התכנון העליונה במינהל האזרחי. מאז הוקם המאחז, מדווחים תושבים פלסטינים בסביבה על הטרדות מצד המתנחלים, איומים והפחדות, כולל ירי באוויר, בנסיון להרחיק אותם מהאזור.

חוות ראס כרכר ("שדה אפרים"), אוקטובר 2018

גבעת עיטם - המאחז הוקם בשנית לאחר הרצח המתועב של תושב אפרת ארי פולד בפיגוע דקירה בספטמבר 2018 בצומת גוש עציון. בשנת 2011 היה ניסיון להקים בשטח חווה חקלאית אך היא ננטשה. מועצת התכנון העליונה אישרה להקים בשטח מבנים חקלאיים, ונכון לעכשיו הוקמו כמה מבנים. עוד על גבעת עיטם - [ראו כאן](#).

גבעת עיטם, אוקטובר 2018

חוות משעול המעיין - המאחז הוקם לאחרונה והוא נמצא בסמוך לבית העלמין של ההתנחלות עלי ומעיין הגבורה. במקום יש שלוש חממות קטנות שאחת מהן משמשת למגורים, השניה לדיר כבשים והשלישית לבית כנסת.

חוות משעול המעיין, אוקטובר 2018

פני חבר דרום - המאחז הוקם במהלך 2018 במקום קרוואן קטן, מכולה, שני דירים, חממת בד ואוהל. גם לידו נרשמו התקפות והרחקת פלסטינים מאדמתם.

פני חבר דרום, 2018

מאחז מחנה גדי - המאחז הוקם לאחרונה בבסיס של צה"ל שננטש בבקעת הירדן. במקום פועלת מכינה קדם צבאית (מכינת ליאל) שמשתמשת במבנים שהיו בבסיס הנטוש ועברו שיפוצים.

מחנה גדי, פברואר 2019